

Aantekeningen over Diptera in Nederland

door

D. A. VESTERGAARD

ABSTRACT. — Notes on Diptera in the Netherlands. Rare or noteworthy species of various families are recorded.

Faunistisch veldwerk in de periode 1972-1981 leverde ook nogal wat Diptera op waaronder zich de nodige „schaarse” en „zeldzame” soorten bevonden. Deze criteria blijven natuurlijk min of meer subjectief, maar het vermelden van de volgende gegevens leek mij toch wel de moeite waard.

TIPULIDAE

Tipula fulvipennis (De Geer). — Twee vangsten van deze op één na grootste langpootmug: De Bilt, landgoed Houdringe, 23.VIII.1977 en Empe, 25.VIII.1979.

Nephrotoma crocata (Linnaeus). — Deze opvallende, felgekleurde soort wordt toch niet vaak gezien. Winterswijk, 7.VII.1980, ♀, leg. M. Schilthuizen.

Tanyptera atrata (Linnaeus). — De wijfjes van deze merkwaardige soort vertonen in habitus en gedrag overeenkomst met sommige grote sluipwespen. De laatste jaren heb ik *atrata* nogal eens gezien aan de rand van oude bossen op voedselarme grond: Vijlen, 20.VI.1978, ♂, Holset, 19.V.1981, ♀, Soest, 11.V.1981, ♀, Bilthoven, Heidepark, 13.V.1980, ♂, Zeist, 28.V.1980, 2 ♀. Een eierlegend ♀ zat hier samen met een exemplaar van de grote sluipwesp *Rhyssa persuasoria* (Linnaeus) op een vermolmd eikestronk. Tenslotte zag ik weer een ♀ in Zeist op 18.V.1981.

STRATIOMYIDAE

Stratiomys potamida (Meigen). — Vijlen, 3.VII.1980 een exemplaar. Deze zeer zeldzame soort is sinds het begin van de eeuw nauwelijks meer waargenomen. Voorzover ik kon nagaan betrof de enige meer recente vangst een exemplaar van Colmont in 1960.

Oxycera leonina (Panzer). — Best, 1978. Lokaal, slechts van enkele vindplaatsen bekend.

ASILIDAE

Asilus crabroniformis (Linnaeus). — In 1979 en 1980 waren deze grote roofvliegen opvallend talrijk op een droog heideveld met dennestronken bij Baarn. Zo telde ik op 9.X.1979 op één plek 30 exemplaren „op de loer” en verschillende in copula. Eén *crabroniformis* zag ik een kleine sprinkhaan buitmaken. De vaak als prooidier genoemde *Cicindela*'s waren toen al schaars, maar de hei wemelde nog van de sprinkhanen. De heer R. Vis nam de eerste *crabroniformis* waar, op 2.IX.1979.

Choerades marginatus (Linnaeus). — Bilthoven, 22.VI.1974, een tiental exemplaren van deze zeldzame roofvlieg op het landgoed Houdringe.

Choerades gilvus (Linnaeus). — Op 9.X.1979 een exemplaar op een zonnige open plek met veel dood hout in een grove-dennenbos bij Baarn. Sinds 1948 schijnt deze mooie soort niet meer in Nederland waargenomen te zijn.

Laphria flava (Linnaeus). — Vijlen, 20.VI.1978 twee exemplaren op een houtstapel, Chaam, 5.VIII.1979 en Schoonlo, 12.VIII.1979, op dennestronken. Ontbreekt deze soort in Midden-Nederland en op de Veluwe?

SYRPHIDAE

Leucozona lucorum Linnaeus. — Deze lokale soort kan al vroeg verschijnen, getuige een vangst van 14.IV.1981 te Cadier. Buiten Zuid-Limburg zag ik *lucorum* alleen in Zeist, 21.V.1980.

Xanthogramma citrofasciatum (De Geer). — Een zeer lokale soort. Op 19.V.1973 vingen H. Lambeck en ik 12 exemplaren op kalkgrasland bij Cadier. In 1980 en 1981 bleek deze warmteminnende soort nog op twee kleine plekjes voor te komen. Het geschikte biotoop verdwijnt door bosopslag.

Cheilosia chrysocoma (Meigen). — Cadier, 24.IV.1981. Deze zeldzame zweefvlieg doet aan de Vosbij *Andrena armata* (Gmelin) denken. Ik ving *chrysocoma* op bloeiende *Berberis*, die ook druk bezocht werd door *Andrena armata*. Ook de manier van vliegen van *chrysocoma* is duidelijk bij-achtig.

Microdon eggeri (Mikan). — Zeer lokaal. Sinds 1973 tref ik deze (alweer) bij-achtige soort geregeld aan op kalkgrasland bij Cadier. In 1980 werden ook enkele exemplaren geslept uit vegetaties met Rolklover en Marjolein.

Volucella zonaria (Poda). — Behalve in Rotterdam blijkt deze grote en zeer opvallende soort nu ook elders in de Rijnmond weer opgedoken te zijn. Leerlingen van het Stedelijk Gymnasium in Schiedam lieten mij al in 1977 een exemplaar zien. In 1978 volgden weer twee waarnemingen. De vierde *zonaria* werd gevangen op het bloeischild van Perzische Bereklaauw in een tuin in Kethel bij Schiedam, 11.VII.1980 (M. Schilthuizen leg.).

Sericomyia silentis (Harris). — Bunde (1979), Cadier (1979), telkens een exemplaar. Toch geen soort om stilzwijgend aan voorbij te gaan.

Pocota personata (Harris). — Een zeldzaam mooi voorbeeld van hommelmimicry. Op 12.V.1981 ving ik bij Holset (L.) een exemplaar van deze rariteit op Meidoornbloesem.

Temnostoma bombylans (Fabricius). — Cadier (1976), Gronsveld (1980) en Vijlen (1981), drie exemplaren.

T. vespiforme (Linnaeus). — Het ♀ van deze zweefvlieg imiteert ook in gedrag een *Vespa*-koningin. Tijdens de vlucht, laag boven de grond, worden de lange zwarte voorpoten als sprietten naar voren uitgestoken. Drie waarnemingen: Cadier, 1976 — 1 ♀, Gronsveld, 1980 — 2 ♂.

Criorhina asilica (Fallén). — Gronsveld, 1980 1 ♂, 1981 1 ♀.

C. berberina (Fabricius). — Hoewel deze soort veel gewoner is dan de voorgaande, lijkt het talrijke voorkomen bij Zeist vermeldenswaard. In de tweede helft van mei 1980 vlogen deze hommelachtige zweefvliegen bij tientallen op de Meidoornbloesem. Het type en de var. *oxyacanthae* verschenen in ongeveer gelijke aantallen. Begin juni 1981 trof ik *berberina* weer algemeen aan, nu op bloeiende Framboos.

C. floccosa (Meigen). — Drie exemplaren van deze prachtige soort: een ♀ in 1977 en een ♂ in 1978 aan de rand van het Plateau van Margraten ten noorden van Cadier en een ♂ in 1981 ten zuiden van Cadier.

C. pachymera (Egger). — Een van de verrassingen van 1980 was de vangst van 3 ♀ en 9 ♂ in de periode 15.V-28.V in Zeist. Opvallend was het, dat de dieren vooral later in de middag en 's avonds vlogen. Een hekkesluiters verscheen op 20.V om 20.35 uur (zomertijd). Deze bij-achtige zweefvlieg is pas in 1964 in Nederland bekend geworden en Zeist is wel de uiterste voorpost in het verspreidingsgebied. Het is de moeite waard om deze interessante soort de komende tijd in het oog te houden.

Ceriana subsessilis (Illig). — Cadier, 5.VI.1980 en Gronsveld, 12.VI.1980, telkens een exemplaar van deze zeer zeldzame soort. Zoals vaker waargenomen is, zat ook het exemplaar van Gronsveld op een ontschorste populierestam. Op dezelfde plek weer in 1981!

Eristalinus aeneus (Scopoli). — De week voor Pasen 1981 waren wij te gast op het landgoed Ter Hooge bij Middelburg. Op 15.IV vlogen allerlei Syrphiden langs de bosrand en op de bloeiende Sleedoorn bij het kasteel zat een *aeneus*-♂. Een overwinteraar? (Zie ook Brugge, 1980).

TACHINIDAE

Echinomya grossa (Linnaeus). — Terlet, 1979, drie exemplaren. Vrij zeldzaam volgens Oudemans die de soort bestempelt als „Het grootste inlandsche Dipterum van het echte vliegende type”.

OESTRIDAE

Oestrus ovis (Linnaeus). — Terlet, 28.VIII.1980, een nog gaaf ♀ als verkeersslachtoffer in de vluchtstrook van de autoweg Arnhem-Apeldoorn. Kabos (1968) schrijft over de schapehorzel: „In Nederland m.i. zeldzaam, misschien niet meer inheems”. Het is de vraag of dit nog steeds geldt. Een onderzoek van de Veluwe schapen, vooral die in de reservaten, verdient wel aanbeveling!

LITERATUUR

- Brugge, B., 1980. *Eristalinus aeneus* (Scopoli) overwinterend in Nederland gevonden (Diptera, Syrphidae). — *Ent. Ber., Amst.* 40: 49-50.
- Kabos, W. J., 1968. Tweevleugelige insecten — Diptera. VI De Nederlandse Dazen (Tabanidae) en Horzels (Oestridae). — *Wet. Meded. k. ned. natuurh. Veren* 38: 1-16.
- Van Goyenlaan 179, 3764 XG Soestdijk.

HAMMEN, L. VAN DER, 1980. GENERAL TERMINOLOGY. GLOSSARY OF ACAROLOGICAL TERMINOLOGY (GLOSSAIRE DE LA TERMINOLOGIE ACAROLOGIQUE) vol. 1., VIII + 244 p. ISBN 90-6193-982-9, Junk, 's-Gravenhage. Prijs (gebonden) f 115,—.

Met het verschijnen van vol. 1 is in feite het tweede deel van deze serie gepubliceerd, wederom samengesteld door Van der Hammen, omdat vol. 2, dat ik het genoeg had in *Ent. Ber.* 37 (8): 128 (1977) aan te kondigen reeds het licht heeft gezien.

In grote lijnen kan ik hetzelfde zeggen als destijds. Het is een serieuze poging eenheid te brengen in de terminologie bij het beschrijven van de mijten, ook wat betreft afkortingen, symbolen, etc., in dit geval van de acarida in het algemeen.

In tegenstelling tot deel 2, dat het Frans als basis had, is op verzoek van de uitgever thans de Engelse taal gekozen. In de praktijk betekent het geen groot verschil. De vertalingen bij de woorden en de registers in de appendices brengen alles gemakkelijk terug tot Frans en Duits.

Voor wie met deze materie werkt, zij het boek warm aanbevelen. — G. L. van Eynhoven.

PRINS, W. O. C. DE, 1981. GENITALIA VAN LEPIDOPTERA PREPAREREN EN TEKENEN. — *Entomobrochure* 1: 1-32, fig. 1-13. Uitgave van de Vereniging voor Entomologie van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen. Gebrocheerd, prijs Bfr. 85.

Naast het kijken hoe een ander het doet is dit boekje een handig hulpmiddel om het maken van de niet zelden onmisbare preparaten onder de knie te krijgen. De illustraties zijn duidelijk, de tekst eveneens en de prijs kan nauwelijks een beletsel zijn om het aan te schaffen.

De auteur vermeldt niet de door veel Nederlandse lepidopterologen gevolgde methode het genitaal tussen een voorwerpglaasje van 14 × 9 mm te leggen (dat vastgeplakt wordt tussen een dubbelgevouwen strookje papier) en een dekglasje van 7 × 7 mm, waarbij als insluitmiddel meest Venetiaanse terpentijn gebruikt wordt. Het nummer staat zowel op het preparaat als aan de onderkant van het vindplaats-etiket. Daardoor is een aparte preparaten-collectie overbodig.

Het boekje is te verkrijgen door het bedrag te storten op postgironummer Brussel 000-0106543-37 ten name van Vereniging voor Entomologie, Diksmuidelaan 176, B-2600 Berchem, België. — B. J. Lempke.